

Werkinstructie: BTS+ tellingen

Datum: 11 april 2024

Auteur(s): Maarten van Beek in samenwerking met Werkgroep Monitoring Open Grasland (BoerenNatuur) en LandschappenNL

Basis:

- Communiceer met grondeigenaren, boeren, particulieren en/of terreinbeherende organisaties (TBO's), in het telgebied wanneer en door wie er geteld wordt en waarom;
- Plan de broedpaartelling in de optimale periode waarin je het hoogst aantal broedende paren verwacht (ofwel wanneer het eerste legsel van grutto/wulp net uitgekomen is). Een advies staat op de Boerenlandvogelmonitor en wordt in Fryslân door de BFVW gecommuniceerd;
- Tel minimaal de soorten grutto, wulp, kievit, slobbeend, tureluur, scholekster, veldleeuwerik, graspieper en gele kwikstaart. Dit zijn soorten die hoofdzakelijk in de grasland- of bouwlandpercelen broeden en relatief makkelijk te inventariseren zijn.
- Tel bij de juiste weersomstandigheden, ofwel bij droog weer en tot max. windkracht 5 Bft. Enige spetters tussendoor is niet erg. Bij regenachtig weer is een telling niet betrouwbaar en te verstrend voor de vogels.
- Pauzeer voor het registreren op plekken waar de vogels je niet als gevaar zien en ze kunnen terugkeren naar hun nest of hun kuikens kunnen opwarmen.
- Plan vooraf je vaste looproute voor de telrondes. Loop hem zo mogelijk een keer voor zodat je weet waar dammen zijn en loopplanken liggen. Houd hierbij rekening met doorsteken van het telgebied en een afstand van 150m tussen de doorsteken. Gebruik dezelfde looproute voor elke telronde en gebruik zoveel mogelijk dezelfde looproute over de jaren.
- Start bij voorkeur vroeg, van zonsopgang tot grofweg 13:00 zijn de vogels het meest actief. 's Middags zijn de vogels minder actief en zul je langer moeten kijken. Grofweg na 17:00 uur is niet meer geschikt om te tellen vanwege kans op predatie en afkoelen van eieren en kuikens
- Zorg voor een goede voorbereiding: opgeladen apparatuur, een volle powerbank inloggegevens, eten en drinken, verrekijker (bij voorkeur 10x vergroting), zo nodig en mogelijk een telescoop (bij voorkeur 30x vergroting) en een hoofddeksel tegen de zon.
- Telefoon op stil en/of focusmodus, zodat je je volledig kunt concentreren op de telling.

Eerste telronde: broedpaartelling

- Probeer in 1 dag het telgebied in zijn geheel te tellen. Een richtlijn is 250 ha voor de broedpaartelling. Zo nodig mag de broedpaartelling in meer opeenvolgende dagen (in dezelfde week) omdat territoria niet veel zullen verplaatsen;
- Neem bij de startlocatie de looproute door, log in op de telefoon/tablet en waar mogelijk observeer eerst 10 min., bijvoorbeeld vanuit de auto. Neem de omgeving in je op.
- Kijk voor betreding van het perceel/polder goed wat er staat en vliegt op je route en neem dit in je op. Deze kunnen – zo nodig - voor de betreding van het perceel al worden ingevoerd. Gebruik de juiste broedcodes (codes 2 t/m 5) of gezin (code 6). Voor een individu (zonder binding met het gebied) kan je code 1 noteren, bijvoorbeeld bij een plasdras. Een individu zonder binding met het gebied staat/zit niet midden in een perceel, dan is het vaak een (mogelijke) territoriale vogel en daarmee code 3. Mocht je kuikens zien, noteer naast

codering 6 zo mogelijk ook de leeftijd en aantallen met de codering 7 t/m 10. Noteer bij een gezin altijd de code 6, met deze code worden de berekeningen voor het broedsucces gemaakt.

- Loop tijdens een doorsteek door tot het einde van het perceel. Discussieer en registreer dan wat er waargenomen is. Als tijdens een doorsteek wordt gepauzeerd, kan er een dubbeltelling plaatsvinden. De vogels hebben dan namelijk de tijd om te landen en daarna weer op te vliegen.
- Registreer de waarnemingen met de juiste gedragscodes op de telefoon of tablet in de daarvoor bestemde platform (Boerenlandvogelmonitor of BFVW-app)
- Loop door naar de start van de volgende doorsteek en neem waar wat er in de tussenliggende percelen zich bevindt. Begin het proces opnieuw met eerst waarnemen en dan doorsteken en tellen.
- Laat aan het eind van een doorsteek zo nodig alles even weer tot rust komen (duurt 10-15 minuten) door bijvoorbeeld achter een hek of in een slootkant te gaan zitten of staan.

Na afloop

- Maak eventueel een schermafbeelding/screenshot van de telling, voor het geval dat gegevens niet goed zijn opgeslagen.
- Bekijk thuis het kaartbeeld van je telling. Heb je met meerdere personen gelopen, bespreek dan het resultaat en de mogelijke overlap in registraties.
- Deel het kaartbeeld met de tellingen met betrokkenen, zoals boeren, particulieren, TBO's, vrijwilligersgroepen en/of het agrarisch collectief, zodat waar nodig nog nesten gezocht en beschermd kunnen worden, landbouwwerkzaamheden uitgesteld kunnen worden of rustperiodes gecreëerd of verlengd kunnen worden (= last-minute beheer).

Gezinnentellingen

Extra aandacht vooraf (check ook de basis):

- Plan 3 tot 5 weken na de broedpaartelling de gezinnentelling. Ideaal is 4 weken, de gegevens zijn dan het meest betrouwbaar voor het bepalen van het broedsucces (Bruto Territoriaal Succes).
- Communiceer met grondeigenaren (boeren/particulieren) in het telgebied
- Neem dezelfde route als bij de broedpaartelling, alleen dan zijn beide tellingen vergelijkbaar.
- Tel het telgebied in 1 dag. Dit is cruciaal in verband met mogelijke verplaatsing van gezinnen.
- Houd dezelfde looproute aan als bij de broedpaartelling.

Tweede telronde – gezinnentelling 1

- Neem bij de startlocatie de looproute door, log in op de telefoon/tablet en waar mogelijk observeer eerst 10 min., bijvoorbeeld vanuit de auto. Neem de omgeving in je op.
- **Let goed op waar je een grutto of kievit ziet staan met lange nek of een tureluur alert en roepend rondkijkend vanaf palen: deze hebben gegarandeerd jongen.**
- Kijk voor betreding van het perceel/polder naar wat er staat en vliegt en neem dit je op.
- Registreer eventueel de eerste broedparen (codes 2 – 5) of gezin (code 6). Mocht je kuikens zien, noteer naast codering 6 de leeftijd en aantallen met de codering 7 t/m 10. Noteer bij

een gezin altijd de code 6 , met deze code worden de berekeningen voor het broedsucces (in Bruto Territoriaal Succes, BTS) gemaakt.

- **Vogels die naar je toe komen vliegen en alarmeren hebben hoogstwaarschijnlijk kuikens.**
- Loop door tijdens een doorsteek tot einde van het perceel. Discussieer en registreer dan wat er waargenomen is. Altijd tijdens een doorsteek wordt gepauzeerd, kan een dubbeltelling plaats vinden. De vogels hebben dan namelijk de tijd om te landen en daarna weer op te vliegen.
- Registreer de waarnemingen met de juiste gedragscodes op de telefoon of tablet in de daarvoor bestemde platform (Boerenlandvogelmonitor of BFVW app)
- Loop door naar de volgende doorsteek en neem waar wat er in de tussenliggende percelen zich bevindt. Begin het proces opnieuw.
- Laat zo nodig alles even weer tot rust komen (duurt 10-15 minuten).

Na afloop

- Maak eventueel een schermafbeelding/screenshot van de telling, voor het geval dat gegevens niet goed zijn opgeslagen.
- Bekijk thuis het kaartbeeld van je telling. Heb je met meerdere personen gelopen, bespreek dan het resultaat en de mogelijke overlap in registraties.
- Deel het kaartbeeld met de tellingen met betrokkenen als de agrariër, een vrijwilligersgroep of collectief. Zodat waar nodig nog nesten gezocht en beschermd kunnen worden, rust verlengd kan worden.

NIEUW derde telronde: gezinnentelling 2

- Doe 2 tot 4 weken na de eerste gezinnentelling een tweede gezinnentelling. Ideaal is 3 weken. Belangrijk is dat dit hoofdzakelijk gedaan wordt voor aanpassingen in het beheer. Als vuistregel voor Midden-Nederland: na de tweede maaibeurt en/of vóór 22 juni.
- De tweede gezinnentelling voer je uit zoals de eerste gezinnentelling. Naar verwachting is de tijdsinspanning korter.
- De tweede gezinnentelling biedt een nadere indicatie van de juistheid van het berekende broedsucces na de eerste gezinnentelling. Het levert tevens extra informatie op voor het broedsucces van soorten die langer broedseizoen kennen, zoals kievit en scholekster.

Bijlage 1 - Gedragcodes voor BTS-telingen

- 01 = individu
- 02 = paar
- 03 = territoriaal
- 04 = nest-indicerend
- 05 = nestlocatie
- 06 = alarmerende vogel(s) met kuiken(s)
- 07 = vliegvlug kuiken
- 08 = kuiken van 0 – 10 dagen
- 09 = kuiken van 10 – 20 dagen
- 10 = kuiken van 20 dagen - vliegvlug